

én sem írtam fiatalon...)) Ha életformában változunk, szövegben miért nem?

5. Energiát el is vesz az írás, meg ad is. Sokkal tisztábban lát az ember (saját maga is), ha az A4-es fehérségét fekete betűkkel kell teleírni. Azt is végiggondolja, és új gondolatokra jut, amit lerágott csontnak vél.

Budapest, 2017. 04. 07.

HOLLAI KERESZTÉLY

HOZZÁSZÓLÁS GARAY ANDRÁS CIKKÉHEZ...

Kedves András!

Igen nagy érdeklődéssel olvastam a „Túlélés és Küldetés” c. cikkedet (*Koinónia* 2017. januári szám).

Magamnak így foglalom össze az olvasottakat: egyrészt beszélsz az emberi társadalom jelenlegi állapotáról, s annak a tudományosan mérlegelt jövőbeli kilátásairól; igen sötét képet festesz föl, illetve a kutatások eredményei nagyon aggasztóak. Itt csöndben ülök és hallgatok, legfeljebb libabőrözök a hátam.

Másrészt ezekkel szembe állítod a Bokor hivatását, küldetését, illetve a Bokor jelenlegi állapotát.

Nos, most kezdek megszólalni.

Amikor megjelent az a bizonyos horvát jezsuita, akkor a magyar és általában a bolsevizmus kereteiben létező kereszténység jövőjéről, lehetőségeiről volt szó. Két tényező látszott akkor szükségesnek a túléléshez: a., kis közösségekbe való tömörülés, b., egy egyéniség, aki ezt valahogyan nyélbe üti. Megvolt az egyéniség, s megszülettek a kis közösségek és a Túlélés létrejött.

Látszólag ma minden rendben van: nem kell a föld alá bújni, s fegyvert sem kell fogni!

Minden rendben van??? Szerintem most jön a neheze! Most kellene annak a „tankhajónak” megfordulnia, de az 1700 év tehetetlensége több, mint a tankhajónak a 16 km!

Ugye: „szombat van az emberért, s nem fordítva”. Tehát éppen a vallásunknak kellene azzal törődnie, hogy ne „66 éves legyen az átlagéletkor” hanem „76 éves”.

Igen, az Isten-képünk nagyon zavaros. Amíg „engesztelő áldozatokat mutatnak be” papjaink a temetés után, s Jézusról mint értünk feláldozott véres áldozatról beszélünk, addig nem is láthatjuk Isten Képét! Persze, ezt már sokan elmondták előttem, de mégis ebbe az ideológiába ütközöm minduntalan; hiszen a misében is ez jön velem szembe. Különösen húsvétkor. Milyen lelkesen tud beszélni nekünk minden pap a feláldozásról szent Pálra hivatkozva. S milyen semmitmondó prédikációkat hallunk pünkösdkor, s bérnálás-kor!

Látszólag kibújtunk a föld alól, de most kell rájöttünk, hogy a fejünk felett sokkal nagyobb tömegű

valami van, mint az elmúlt 45 év; majd 2000 év hordaléka alól kellene kibújnunk, a ránk kövesedett hellén világnézet alól!

Ha elmondom Héraklész történetét, akkor ráismerek a szokásos Jézus-történetre. Ez természetes volt akkor! Zeusz és a halandó Alkméné kapcsolata. Vagy mondom a Credo-t: *Isten az Istentől* > Apolló Zeusztól; *Világosság a világozságtól* > Apolló a fény ura; *született, de nem teremtmény* > Zeusz és Létó fia, de nem halandó; *minden általa lett* > a prae- existencia (János prológusa!). Ezek 325 óta terhelik a tankhajót!

Milyen szépek a himnuszok, melyeket naponta énekelnek a zsolozsmát mondó keresztények. Szent Ambrusztól kezdve: „Veni Redemptor Gentium”... „Nem férfiú magva hozott”. A Szűz-Mária kép. A barátom édesanyját nagyon tisztetem, hát még az ilyen végtelenül nagyra becsült barátomét! De Őt egy hellén elképzeléssel öszszenyálazni, csak azért, mert nem tudjuk, hogy a szűz fogalom mit jelentett a zsidó közgondolkodásban! És nem értjük, hogy az „Üdvöz légy Mária” miért folytatódik így: „akinek megkegyelmeztetett”.

Nagyon tetszik nekem az a kitételek, hogy „rehabilitálni kellene az Atyát és a Szentleket”. De miért kell rehabilitálni Őket? „Az Isten Lelke lebegett a vizek felett” – kezdődik a Biblia, de ha e szövegnek jobban utánanézek, akkor ez így szól: „A Szellem Szelleme lebegett a vizek felett”. Ugyanaz a Szellem, aki szólt a próféták ajkáról, s majd szól a fogságba kerülő apostolok szájából, s szólt Bulányi szájából; az „Isten, Szellem” mondja Jézus a számáriai asszonynak. Tehát a biblia első Szelleme ugyanaz, mint Aki ma is itt működik közöttünk!; kell Őket, ŐT rehabilitálnunk?

S, hogy állunk Jézussal, aki oly nyilvánvalóan, plasztikusan nem-istennek nyilvánította ki magát: „Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők, ezek egy növény különböző részei, s merőben más a Gazda!

Tehát a szentháromság-tan megkérdőjelezésénél tartunk!

Jó 20 éve, amikor a Soproni Nagytáborban valahogyan utaltam erre nyilvánosan, akkor Gyurka Bácsi nagyon megfedett. Neki is megvoltak a korlátai, ő is pap volt és az is akart maradni. Nekem könnyen járt a szám, engem nem kötött a püspököm ölébe tett fogadalmam a feltétlen engedelmességről. Persze: ő szabadította ki a szellemet a palackból, s szerette volna pórázon tartani. Szó szerint ezt mondta nekem akkor, egy este a háttérben adódó sötétben: „Így annyi krédó lesz, ahány ember van a világon!” Talán még sincs szükség olyan sokra, de valahogy lökni kellene ezen a tehetetlen tankhajón. Áriusz egy picit lökött rajta, ami elég sokáig élt, s az anti-trinitárius gondolat újból és újból felmerült egészen M. Serveto-ig, de ennek is máglyahalál lett a vége. Pedig milyen világosan látta azt rettenetes falat, amely a zsidóság és a kereszténység, illetve a muzulmán vallás és a kereszténység között húzódik. Ha ez leomlana, akkor egy pillanat alatt mennyi feszültség oka tűnne el!

Íme: itt a „saját hitünk”, amiről sokat kellene beszélünk, amiről sokat kellene elmélkednünk, s amely hittel biztosan ki tudnánk állni.

Ki kellene állnunk, mert ebben a nehezen forduló hajótestben nem csak a hitünk van, hanem például a művészeti világnézetünk is, a szent-összejöveteleink zenéje is! (egyházzenesz vagyok, tehát ez is itt forog a fejemben állandóan!) Miért mindig csak az a „hiteles gyakorlat”, ami évszázadokkal ezelőtt volt? Természetesen, amikor előbbre szeretnénk lépni, akkor mindig azzal kell kezdenünk a tovább lépést, hogy le kell hán-tanunk az előző igazi formákról a ráakodott nem szükséges rétegeket. A „reform” így találja meg az eredeti „form”-át, de ez csak az első lépés lehet! A feltétlenül szükséges következő lépés, ha ezek után ki merjük mondani a „pro-form” kifejezést; ma mi kell a túlélés-hez?

Természetesen ez mind csak elmélet, ha a „proform” nem jár együtt a proform-élet gyakorlatával, akkor ez mind nem ér semmit!

Milyen csekélység volt a tömörülés a kis-közösségekbe ahhoz képest, amit ma kellene szorgalmaznunk. Akkor az ÁVO-tól féltünk.

Ma mitől kell félnünk? A pénztől, ami oly szépen megnyugtat minden egyházi lelket, s ennek a nyugalomnak a köde, amely minden gondolkodást lecsillapít, „hiszen az igazságot már régen leírták, kimondták, minek azt mindig firtatni!” – hallottam egy igen becsületes, keresztény embertől! Mitől kell félnünk? A virrasztás emlegetésétől!

Igenis: szét kell választanunk az egyházat az államtól. Az állam építi a kerítést, nekünk pedig meg kell látnunk a szenvedő embert; hogyan lehet eltérni egy egyházme-gyében az éhező embert. Egy püspök addig nem vehetné kezébe az aranyozott botját, míg csak egy ember is van a meggyében, aki nem lakott jól! Most igen na-gyot mondtam!

Mégis csak kellene a kis-közösség!

Építésznek beszélek, - és én okoskodom a zenész.

Milyen lenne egy modern templom? – Szerintem valami olyan építmény, melyben sok kisebb-nagyobb ká-polna-féle lenne, melyeket szépen be lehetne zárni, hogy a meleg ne szökjön ki, s 20-30 ember jól érezze magát benne. Az éppen itt tanyázó kis közösség saját ízlése, szüksége szerint alakítaná ki a berendezést a vezetőjével együtt. S, ha valami nagyobb esemény adódik, akkor egyszerűen csak ki kellene nyitni a belső felé néző ajtókat, s a sok kis közösség együtt is ünnepelhetné a nagyobb közösség örömét. Na, ez csak zárójel volt!

Jó volna egy ilyen **Bárka**, ahol csöndesen, esetleg vitatkozva alakíthatnánk az Isten-képünket! Addig marad ez az elektronikus kerek-asztal a vitára.

2017-05-13

HAMVAS BÉLA

KRÍZIS ÉS KATARZIS...

1.

A krízis irodalmának áttekintése után természetes sorrendben a kibontakozás irodalmának áttekintése következnek. A krízis és kibontakozás között azonban hézag van: a kettőt egymástól lényeges pont választja el. E pont – a krízisnek kritikus pontra való érkezése és átváltódása valami mássá – a krízis legmagasabb foka, ugyanakkor első lépés a kibontakozásban. Ezen túl az ember nem kezdhet el beszélni megoldásról, sajátságos módon itt már nincsen semmi megoldanivaló; a helyzet megfordult: ahogy az előbb az általános tendencia a bonyolódás volt, most a megoldás lett. A krízis végső kiélesedése egyben a megoldottság kezdete is. Ezt a leg-egyszerűbben katarzisként lehet nevezni.

A katarzisként nincsen irodalma. Történetfilozófiai, lélektani, társadalomtudományi és egzisztenciafilozófiai könyvekben ugyan történik rá utalás, de egyetlen szerző sem feledkezik meg arról, hogy hangsúlyozza: a probléma nem tisztán történeti, lélektani vagy társadalmi. Egyformán tartozik valamennyi tudományba, anélkül hogy teljes leírását akármelyik meg tudná adni. És ahelyett hogy az ember azt az utat választaná, amely külön-külön közölné az egyes tudományok álláspontját, helyesebb és egyszerűbb, ha olyan szemléletet választ, amely lehetőleg összetett, és egyszerre tudja megvilágítani azt, amiről szó van. E komplex szemléletnek természetesen megvan a veszélye. Mivel megállapítás, elemzés, értékelés, kritika állandóan összejátszik, sohasem lehet minden oldalon teljes, és sokszor kénytelen megelégedni utalásokkal. Ezzel szemben megvan az az előnye, hogy mindig az „egész”-re vonatkozik. A katarzisként külön történelmi, vagy társadalomtudományi, vagy lélektani, vagy morális kérdés, hanem a kultúra kérdése, és pedig egy sajátságos és végső értelemben az. „Erkölcstan, politika, gazdaságtan, pszichológia – mondja Maritain* – amennyiben az adott valóságban az ember konkrét helyzetével foglalkozik, sohasem lehet tisztán egy tudomány tárgya... ezen felül van az a belátás, amely képes arra, hogy igazi tudományos fokon a praksist is kielégítse, s ez az, amely egyszerre lényegét és konkrétumot, a természet és a szellem rendjét feltárja.” Ennek a szemléletnek következménye volt az a megismerés, amely a mai krízis természetét abban jelölte meg, hogy: „vallásos”.

2.

A krízis jellegének megállapítására nem következhetik más lépés, mint annak a kérdésnek felvetése, hogy mit jelent a krízis a modern ember életében. Ehhez azonban tudni kell, hogy ki az a modern ember. Eliot szerint mindenki, aki Rousseau Vallomásait olvasta. Valéry azt írja, hogy a modern európaira három dolog jellemző: